

AVRUPA PARLAMENTOSU SEÇİMLERİ VE TÜRKİYE

HAZIRLAYAN:
TEPAV
AB ÇALIŞMALARI MERKEZİ DİREKTÖRÜ
NİLGÜN ARISAN ERALP

**400 milyon seçmenle
Hindistan'dan sonra dünyadaki
en büyük ikinci seçim olan
Avrupa Parlamentosu seçimleri
yapıldı ve bu süreçte yaklaşık 28
ülkeden beş bin aday ile 400 parti
yarıştı. Ancak bu seferki seçimler
bu rakamların çok ötesinde bir
anlam taşıyor...**

Fotoğraflar: Dünya Gazetesi Fotoğraf Arşivi

Avrupa Parlamentosu seçimleri bu yıl 23-26 Mayıs tarihlerinde yapıldı. Yaklaşık 400 milyon seçmenle Hindistan'dan sonra dünyadaki en büyük ikinci seçim olan bu süreçte yaklaşık 28 ülkeden beş bin aday ve 400 parti yarıştı. Ancak bu seferki seçimler bu rakamların çok ötesinde bir anlam taşımakta.

I. Kurum olarak Avrupa Parlamentosu'nun önemi

► Avrupa Parlamentosu türünün tek örneği. 1979 yılından beri üye ülkelerde doğrudan halk tarafından seçilen vekillerin üye ülkelere göre değil ideolojik, siyasi görüş temelinde parti gruplarında bir araya geldiği uluslar üstü bir parlamento ve gene uluslar üstü nitelik taşıyan Avrupa Birliği'ne (AB) bu anlamda bir "meşruiyet" sağlıyor. Gerçi üye ülkelerdeki seçimlerde adaylar ulusal partilerin listelerinden, kendi ülkelerinin seçim kanunlarına göre seçiliyor ve bu adaylara ulusal siyasi gündemden kaynaklanan nedenlerle oy veriliyor ama gene de seçilenler Avrupa Parlamentosu'nda ulusal çıkarlara göre değil, farklı siyasi görüşlere göre gruplaşıyor.

► Avrupa Parlamentosu'nun AB karar alma mekanizmasındaki yetkisi AB anlaşmalarında yapılan değişikliklerle aşamalı olarak artmış durumda. Parlamento dış politika gibi bazı önemli konuların dışındaki yasama sürecinde AB Bakanlar Konseyi ile ortak karar veriyor, yaklaşık 145 milyar Euro'luk AB bütçesini denetliyor, bütçeyi kabul ve ret yetkisi var. Avrupa Komisyonu başkanının seçiminde son söz Parlamento'ya ait. Avrupa Komisyonu'nu denetleme ve toplu olarak görevden alma yetkisi de Avrupa Parlamentosu'nun.

II. Avrupa Parlamentosu'nun Türkiye açısından önemi

► Her ne kadar şu anda Türkiye için olası gözükmesine de Parlamento, genişleme sürecinde ülkelerin üye olması konusunda onay yetkisine sahip.

► Türkiye'nin AB ile yaptığı mülteci anlaşması karşısında temel beklentilerinden biri olan vize muafiyeti konusunda Türkiye tüm koşulları yerine getirip, AB Bakanlar Konseyi de nitelikli çoğunlukla onayladığında Parlamento'nun da mutlak çoğunlukla olur vermesi gerekiyor.

► AB Bakanlar Konseyi yetki verir de Avrupa Komisyonu Gümrük Birliğinin modernleşmesine ilişkin bir anlaşmayı Türkiye ile müzakere edip sonuçlandırabilirse, yeni anlaşma AB Bakanlar Konseyi ile birlikte Avrupa Parlamentosu'nun da onayından geçecek.

► Son olarak 2018 sonbaharında görüldüğü gibi, Avrupa Parlamentosu bütçe üzerindeki yetkisi aracılığıyla Türkiye'ye sağlanan "Katılım Öncesi Mali Yardım" fonlarında kesinti yapabiliyor. 2018 sonbaharında Avrupa Parlamentosu bu fonlarda 70 milyar Euro'luk bir kesinti yaptı.

III. 2019 Seçimlerinin farkı

Bugüne kadar Avrupa Parlamentosu seçimleri katılımın giderek azaldığı, çok fazla kişinin ilgi göstermediği seçimlerdi. Parlamento'nun AB içindeki karar alma mekanizmasında ve bütçe üzerindeki ağırlığına karşın son seçimlere kadar halkın çok fazla ilgisini çekmiyor, bu nedenle katılım sınırlı oluyordu.

Parlamento'ya doğrudan seçimlerin ilk başladığı yıl olan 1979'da yüzde 62 olan seçmen katılımı 2014 yılında yüzde 42.6'ya düştü.

EUROPEAN UNION

Italy
Spain
Poland
Romania
Netherlands
Belgium
Greece
Czech Republic
Portugal
Hungary
Sweden
Austria
Bulgaria
Denmark
Finland
Slovakia
Ireland
Croatia
Lithuania
Slovenia
Latvia
Estonia
Cyprus
Luxembourg
Malta

By Population

AB'nin geleceğine yönelik ciddi karamsarlıklar

Bu düşünün nedenleri arasında Parlamento'ya ve genelde AB kurumlarına yönelik ilgisizlik ve güven kaybı sayılabilir.

Ancak bu yıl, 2010'da başlayan ekonomik krizin tam anlamıyla aşılamamış olması, 2015'de başlayan göç krizinin çözümsüz kalması, ekolojik sorunlar, AB karşıtı aşırı sağın yükselişi ve Britanya'nın AB'den çıkış sürecinin başlaması (Brexit), seçmenlerde AB'nin geleceğine yönelik ciddi bir karamsarlık yarattı. Bu karamsarlığın AB yanlısı

siyasetçiler ve medya tarafından, özellikle de AB karşıtı aşırı sağa vurgu yaparak, "AB elden gidiyor sahip çıkalım" ve "tehlikenin farkında mısınız?" şeklinde kullanılması bu seçimin biraz da AB'nin geleceğine ilişkin bir referandum niteliğine bürünmesine ve seçmenlerde heyecan oluşmasına yol açtı. Sonuç olarak 1994 seçiminden beri ilk kez Avrupa Parlamentosu seçimlerine katılım yüzde 50'yi aştı ve seçmen AB'nin geleceğine sahip çıktı.

Bu sonucu seçimlerden önce tahmin etmekte çok zor değildi. Nisan 2019'da Euro-

barometer tarafından yapılan bir kamuoyu araştırmasına göre seçmenlerin üçte ikisi AB'nin kendilerine faydalı olduğuna inanıyorlar ve bu oran 1983 yılından beri en yüksek oran.

Bu arada, bu sonuçta Brexit'in etkisinin de vurgulanması gerekir. Brexit sürecinin zorluğu, acıklı gidişatı ve Britanya'ya maliyeti sürpriz bir şekilde AB'ye desteği artırdı. Hatta Brexit AB'den ayrılmayı düşünen ve bunu savunan AB karşıtlarını bile AB'den çıkma yerine AB içinde kalarak Birliği dönüştürmeyi düşünmeye yöneltti. AB karşıtlarının

veya şüphecilerinin dönüştürme anlamında en temel amaçları da kararların büyük bölümünün Brüksel'de değil ulus-devlet düzeyinde alınması. Bunun bazı politika alanlarında olanaksız olduğunu da anlamıyor ya da anlamamazlıktan geliyorlar.

Bu arada Amerika Birleşik Devletleri ile güvenlik ve ticaret alanında yaşanan Transatlantik kriz ve gittikçe istikrarsızlaşan dış dünya da AB vatandaşları için AB'nin önemini artırdı.

AB'ye tehdit olarak görülen unsurlar

- ▶ Göç,
- ▶ Radikal İslam,
- ▶ Ekonomi/işsizlik,
- ▶ Milliyetçilik,
- ▶ Rusya,
- ▶ İklim değişikliği

Bu hususlar hem AB yanlısı hem AB karşıtı, şüphecisi kesimler açısından önemli. AB yanlısı kesimler bu unsurları AB'ye tehdit olarak algılamak, AB karşıtı kesimler bu konuları hem tehdit, hem de AB'nin çözmekte başarısız kaldığı sorunlar olarak değerlendirmektedir. Ayrıca bu hususların öncelik sıralaması da iki kesim arasında değişmektedir. İki kesim de radikal İslam konusunda hassaslar.

Bundan sonra gelen en büyük tehdit AB yanlıları için milliyetçilik (ve bu bağlamda aşırı sağ), AB karşıtları için ise göç olarak ortaya çıkmakta. AB yanlıları da göçü çözülmesi gereken bir sorun olarak görüyorlar ama öngördükleri çözüm yolları farklı. AB karşıtları özellikle Avrupa'nın kültürünü bozacağını öne sürdükleri göç karşısında AB'nin dış sınırlarının göçmenler için aşılması olanaksız, kalın bir duvar haline

gelmesini isterken, AB yanlıları her şeyden önce kaynak ülkelerle dayanışma yoluyla göçün azaltılmasını ve göçmenleri AB ekonomilerine faydalı bir şekilde entegre edecek tedbirlerin alınmasını savunuyorlar.

AB yanlıları Rusya'nın AB'yi zayıflatmak istediğini düşünüyor ve bazı aşırı sağ partilerle kurdukları ilişkiden rahatsız oluyorlar. Rusya kendisine coğrafi açıdan yakın olan üye ülkelerin aşırı sağ partileri için de tehlike olarak görülüyor. AB yanlıları aynı zamanda Amerikan aşırı sağını temsil eden Steve Bannon ve Donald Trump'ın AB'deki aşırı sağ partilerle yakınlık kurarak AB'yi içeriden zayıflatacağından endişeliler. AB'nin onu zayıflatmak, bölmek ve sonunda yok etmek isteyen iç ve dış tehditlere maruz kaldığını düşünerek Parlamento seçimlerine olabildiğince aktif katılım sağladılar.

İşsizlik ve iklim değişikliği sorunu ise neredeyse tüm kesimler tarafından paylaşılan sorunlar. Özellikle iklim değişikliği başta yeşiller olmak üzere AB'nin genelinde mücadele edilmesi düşünülen bir sorun ama öncelik sıralaması değişiklik gösteriyor.

IV. Seçim sonuçları

Kısacası, bir genelleme yapılırsa Avrupa Parlamentosu seçimleri popülist-milliyetçiler olarak da nitelendirilebilen ve AB'yi dönüştürmek isteyen aşırı sağ ile demokratik, birlik içinde farklılık ilkesini savunan, hukukun üstünlüğüne dayalı bir AB'ye sahip çıkan ve farklı siyasi düşüncelere sahip AB destekçileri arasında geçti. Bu seçim bir referandum olsaydı sonucu "AB'ye evet" olarak değerlendirilirdi.

Avrupa Parlamentosu seçimleri sonu-

cunda biraz herkesin görmek istediği gibi değerlendirebileceği sonuçlar ortaya çıkmıştır. Aşırı sağın güçlendiğini söyleyenler de haklı olabilir, AB destekçilerinin onlara karşı çıkabilecek kadar güçlü konumda olduğunu ileri sürenler de. Sonuçlar her iki savını da doğru olduğunu göstermektedir.

Tablodan da görüleceği gibi daha önce Avrupa Parlamentosu'nun belkemiğini oluşturan muhafazakârlar (EPP) ve sosyal demokratların (S&D), yani "merkez" olarak nitelendirilebilecek iki grubun esas kaybedenler olduğu görülür. Geleneksel sağ ve sol eksen zayıflamıştır. EPP'nin oy kaybında grupta bulunan ve aşırı sağa eğimli gruplara müsamahalı davranılmasının payı olduğu öne sürülmektedir. Sosyal Demokratlar için de her ne kadar AB'nin sorunlarına tam anlamıyla çözüm getirmedikleri ve bu nedenle oy kaybettikleri söylene de Hollanda'daki ezici zaferleri bir hezimet ugramalarını engellemiştir.

Avrupa Parlamentosu'nda mutlak çoğunluk için gereken oy sayısı 376'dır. Geçmişte bu oy sayısına rahatlıkla ulaşan bu iki grup istedikleri konularda karar alabilirken şimdi bu mümkün değildir. Bu iki partinin Parlamento'da etkin olabilmeleri için, oylarını bu seçimde ciddi bir şekilde artıran Liberaller (ALDE&R) ve özellikle Almanya'da aldıkları oyla güçlenen Yeşillerle (Greens/EFA) bir uzlaşa sağlamaları gerekmektedir. AB yanlısı bu dört parti grubunun yüzde 67 çoğunlukla, uzlaşa sağladıkları takdirde aşırı

sağa (toplam oy yüzdesi 14 olan Uluslar Avrupası ve Özgürlük Grubu (ENF) ve Avrupa Özgürlük ve Doğrudan Demokrasi Grubu (EFDD)) karşı çok güçlü konumda olduklarını da görmek gerekir. Yalnız, aşırı sağ popülistlerin merkez sağ Avrupa Halk Partisi (EPP) grubu içinde güçlendikleri iddiaları doğrusa Sosyal Demokratlar, Liberaller ve Yeşillerin Parlamento'da kuracakları ittifaklar ayrı bir önem kazanır.

Parlamento'da oylarını artıran ama gene de AB destekçisi partilerin epey gerisinde kalan milliyetçi/AB şüpheçileri (sandalye sayıları azalan Avrupa Muhafazakârları ve Reformistleri (ECR) bu gruptadır) ve sağ popülist partiler ise yeni Avrupa Parlamentosu'nda toplam yüzde 22-23 ağırlığa sahip olacaklardır. Bu parti gruplarını Avrupa Parlamentosu'nda etkili olmaktan alıkoyabilecek bazı sorunları bulunmaktadır. Her şeyden önce bu partiler tek lider odaklıdır. Bu da başarılarının liberaller ve yeşiller gibi geniş bir temele dayanmadığını göstermektedir. Ayrıca Brexit gerçekleşirse, Britanya'daki seçimlerde birinci gelen Brexit partisi Parlamento'dan çıkacak ve aşırı sağ Avrupa Özgürlük ve Doğrudan Demokrasi Grubu (EFDD) zayıflayacaktır. Bütün bunların yanı sıra aşırı sağ gruplar Rusya ve ABD ile ilişkiler ve Avro ve istikrar politikaları gibi konularda bölünmüş durumdadırlar. Ayrıca, her ne kadar Macaristan'da birinci gelen Fidesz partisi lideri Victor Orban Parlamento'da etkileyebilecekleri ve ulusal

PARTİ GRUBU	2019 OYU	%	2014 OYU	%	FARK
Avrupa Halkları Partisi (EPP) (*)	179	24	216		-37
Sosyalist ve Demokratların İlerici İttifakı (S&D)	153	20	185		-32
Liberal ve Demokratların İttifakı ve Rönesans (ALDE&R)	105	14	69		+36
Yeşiller ve Avrupa Serbest İttifakı (Greens/EFA)	69	9	52		+17
Avrupa Muhafazakârları ve Reformistleri (ECR)	63	8	77		-14
Uluslar Avrupası ve Özgürlük Grubu (ENF) (**)	58	7	36		+22
Avrupa Özgürlük ve Doğrudan Demokrasi Grubu (EFDD) (***)	54	7	42		+12
Birleşik Avrupa Solu Konfederal Grubu- Kuzey Yeşil Solu (GUE/NGL)	38	5	52		-14
Diğer (yeni seçilmiş ve mevcut grupların hiçbirine üye olmamış olanlar)	24	3	-		-
Bağımsızlar	8	1	20		-12

(*) Seçimlerde Macaristan'da birinci gelen Victor Orban'ın başkanlığındaki Fidesz Partisi'nin bu gruptaki üyeliği, ülkede özellikle yargı bağımsızlığının durumu nedeniyle askıya alınmıştır. Orban şimdi, grubu etkileme gücü ve ulusal çıkarları dikkate alarak başka bir grupta yer alabileceklerini belirtmiştir.

(**) İtalyan Matteo Salvini'nin Liç Partisi ve Fransız Marine Le Pen'in Ulusal Cephe partisi bu grupta.

(***) Britanyalı Nigel Farage'in BREXIT partisi ve Alexander Gauland'ın Almanya için Alternatif (AfD) partisi bu grupta.

çıklarları ile örtüşen bir parti grubunda yer alabileceklerini söylese de, parti aşırı sağ olarak nitelenmekten kaçınmaktadır.

V. Seçim sonuçlarının Avrupa Parlamentosu'nun karar alma sürecine yansması

Seçim sonuçlarına göre, eskiden olduğu gibi iki ana parti grubunun kararları şekillendirdiği bir Parlamento yerine çok daha bölünmüş bir Parlamantonun ortaya çıktığı görülmektedir. Bir görüşe göre bu durum canlı fakat karar almayan işlevsiz bir Parlamento yaratacak, bir görüşe göre ise Parlamentoda müzakereci ve canlı bir demokratik ortam oluşacaktır. Esas rekabetin mevcut sorunlara AB düzeyinde çözüm bulmaya çalışacak siyasetçilerle, ulusal egemenliği korumaya ve genişletmeye çalışacak olanlar arasında olması beklenmektedir. Aşırı sağın bölünmüş olması ve kararları engelleyemeyecek bir çoğunluk elde etmeleri, AB destekçisi parti grupları kendi aralarında bir uzlaşya vardıkları takdirde AB'nin geleceğinde belirleyici olabileceklerini işaret etmektedir. Parlamento'da özellikle yüzde 67 çoğunluğu elde eden parti grupları aralarında uzlaşya kültürünü oluşturamaz ve Parlamento'nun karar alması sekteye uğrarsa AB'nin diğer kurumları Parlamento'yu devre dışı bırakmaya çalışabilir.

Ancak AB destekçisi parti grupları, AB'nin sorunlarına çözüm arar ve geleceğini tartışırken, AB karşıtı parti gruplarını dışlamak yerine tartışma platformunu genişleterek onları ve olabildiğince AB kamuoyunu da dahil ederler, onların korku ve endişelerini dikkate alırlarsa sorunlara daha kapsayıcı ve kalıcı çözüm bulunmasını sağlayabilirler. Aşırı sağın dışlanması ve kamuoyunun endişelerinin dikkate alınmaması, bulunabilecek çözümlerin ciddi bir şekilde eleştirilmesine ve benimsenmemesine yol açacaktır. Aşırı sağ Parlamento'da devre dışı kalırsa yapmak istediklerini hükümetler arası bir nitelik taşıyan Bakanlar Konseyi aracılığı ile gerçekleştirmeye çalışabilir. Aşırı sağın neden AB'yi dönüştürmek istediği ve bu dönüşüm talebinin gerçekçi olup olmadığı kamuoyunun önünde, onların da katılımıyla gerçekleşmelidir. Hazır AB halkları "AB'ye devam" demişken, takip edilecek yol olabildiğince kapsayıcı bir şekilde bulunmaya çalışılmalıdır.

VI. Türkiye Raporu ve Avrupa Parlamentosu seçim sonuçları ışığında Türkiye-AB ilişkileri

Avrupa Komisyonu'nun Türkiye Raporu'nu yayımlaması bu yıl Avrupa Parlamentosu seçimleri ile çakıştı. Bu yüzden ikisinin Türkiye-AB ilişkilerine yansımaları birlikte değerlendirmekte fayda var.

Türkiye Raporu

Türkiye'de siyaset, ekonomi ve hukuk üstünlüğü alanında ciddi gerilemeler olduğunu belirten Komisyonun Türkiye Raporu'nda en fazla dikkat çeken husus, geçen sene Haziran ayında AB liderlerinin verdiği kararın benimsenmiş olmasıdır. Yani Avrupa Komisyonu da "Türkiye'nin AB değerlerinden giderek uzaklaştığını ve doğal olarak katılım müzakerelerinin bir duraklama sürecine girdiğini, yeni hiçbir müzakere faslının açılmayacağını ve kapanmayaca-

ğını ve taraflar arasında Gümrük Birliği'nin modernizasyonu için yeni bir çalışmanın yapılmayacağını" belirtmektedir. Burada şaşırtıcı olan Avrupa Komisyonu'nun kendi önerisi olan Gümrük Birliği'nin modernizasyonu fikrinden ilk defa vazgeçmiş olması ve bunun nedeni olarak Türkiye'nin AB değerlerinden uzaklaşmış olmasını göstermesidir.

Hatırlandığı takdirde, AB liderleri Türkiye ile katılım ve Gümrük Birliği'nin modernizasyonu sürecini fiilen donduran kararlarını, 24 Haziran 2018 tarihinde, 2017 yılında referandumda onaylanan Başkanlık Sistemi'nin fiilen uygulamaya girmesinden sonra almışlardı. Bu sene yayımlanan Türkiye Raporu'nda da temel eleştiriler Türkiye'deki uygulama şekli ile Başkanlık Sistemi'ne yöneltiliyor ve sistemde denge ve denetleme mekanizmalarının, bir başka ifadeyle kuvvetler ayrılığının olmadığı, kararların aşırı merkezi bir şekilde verildiği ve uygulandığı

ifade ediliyor. Bu ifadeden Türkiye'deki Başkanlık Sistemi ile AB değerlerinin yapısal bir çelişki içinde olduğunun düşünüldüğü sonucuna varılabilir. Bu bağlamda en fazla eleştirilen hususlardan biri Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin devre dışı bırakılmış olması, eksikliği en fazla vurgulanan husus ise yargı bağımsızlığıdır.

Avrupa Komisyonu ilk defa Türkiye'deki seçimlere de çok eleştirel yaklaşmış ve özellikle son yerel seçimlerin yasallığını ve meşruiyetini sorgulamış, bunu yaparken de Yüksek Seçim Kurumu'nun siyasi otoriteden bağımsızlığı konusunda ciddi şüpheleri olduğunu belirtmiştir.

Raporun vurucu yönlerinden birisi ilk defa Türkiye'de kurala dayalı bir serbest piyasa ekonomisinin varlığını sorgulamakta oluşudur. Bu yargıya varmalarındaki temel unsur bağımsız düzenleyici ve denetleyici kurumların bağımsızlıklarını kaybetmiş

olmalarıdır. Her ne kadar bağımsız kurumlar bu niteliklerini 2011 yılında bir kanun hükmünde kararname ile yitirdiklerinde Avrupa Komisyonu'ndan o yıl ve onu takip eden birkaç yıl bu konuda bir eleştiri gelmemiş olsa da, bu yıl Merkez Bankası da dahil olmak üzere, düzenleyici ve denetleyici kurumlara yöneltilen eleştiriler Türkiye'nin yakın gelecekte AB tarafından bir serbest piyasa ekonomisi olarak tanınmayabileceği endişesi doğurmuştur. Komisyon'un piyasada fiyatlara müdahale ve karar alma mekanizmasının saydam olmayışı yönündeki ifadeleri bu endişeyi daha da artırmaktadır.

Sonuç olarak Avrupa Komisyonu'nun bu yılki Türkiye Raporu'nun bu güne kadar çıkan raporları arasında en sert ve en eleştirel olduğu söylenebilir. Bu Rapor, AB Konseyi'nin geçen yıl aldığı kararla birlikte ele alındığında her ne kadar Türkiye hala

“aday ülke” statüsünü korusa da katılım sürecinin fiilen askıya alındığı ve Türkiye demokrasi, hukukun üstünlüğü ve temel haklar alanında uygulamaya da yansıyan ciddi adımlar atmadığı sürece de askıda kalmaya devam edeceği anlaşılmaktadır. İlişkilerin en yoğun devam etmesi beklenen alan, Türkiye Raporu'nda da övgü ile bahsedilen neredeyse tek alan olan göç konusunda işbirliğidir.

Avrupa Parlamentosu seçim sonuçları ve Türkiye

Türkiye'de bir değişiklik olmadığı takdirde Parlamento seçim sonuçlarının Türkiye Raporu ile iyice somutlaşan “katılım sürecinin fiilen askıya alınması” durumuna değişiklik getirebilmesi beklenmemektedir.

Beklenen, Parlamento'da yüzde 67 çoğunluğu elde etmiş olan parti gruplarının, yani Muhafazakârlar, Sosyal Demokratlar, Liberaller ve Yeşillerin Türkiye'de demokrasi, hukukun üstünlüğü ve temel haklar alanında bir ilerleme olmadığı takdirde Türkiye'ye karşı çok eleştirel bir tutum almaları ve bu konulara çok da ilgi göstermeyen aşırı sağ/popülist partilerle birlikte Türkiye ile müzakerelerin resmen askıya alınması her ne kadar Parlamento'nun bu konuda yetkisi olmasa bile konusunda ısrarcı olmalarıdır. Bunun yanı sıra Parlamento yetkisi olduğu alanlarda Türkiye konusunda olumsuz kararlar verebilir. Katılım Öncesi Yardım fonlarında ciddi kesintiler yapması, vize muafiyetine ve Gümrük Birliği modernizasyonuna kesinlikle karşı çıkması kuvvetle muhtemeldir.

Türkiye yukarıda belirtilen alanlarda uygulamaya da yansıyan ciddi adımlar attığı takdirde, Sosyal Demokratlar, Liberaller ve Yeşillerin geçmişte, katılım müzakereleri açılmadan önce olduğu gibi Türkiye'nin yanında yer alması beklenmekte, milliyetçi ve aşırı sağ parti gruplarının ise her halükarda Türkiye'yi kimlik ve kültürel bazda dışlayarak ülkeyi AB'den iyice uzaklaştırması beklenmektedir.

Kısaca gerek AB Konseyi, gerek Avrupa Komisyonu, gerekse Avrupa Parlamentosu Türkiye ile ilişkilerde olumlu adım atabilmek için topu Türkiye'ye atmakta ve Türkiye'nin demokrasi, hukukun üstünlüğü ve temel haklar ve son olarak da ekonomi alanında AB değerlerine yaklaşması gerektiğini söylemektedirler.